

29. ožujka 2007.

Izvješće o analitičkom pregledu Hrvatska

Poglavlje 15. – Energetika

Datumi sastanaka tijekom analitičkog pregleda:

Eksplanatorni sastanak: 15. - 17. svibnja 2006.

Bilateralni sastanak: 19. – 20. lipnja 2006.

I. SADRŽAJ POGLAVLJA

Ciljevi energetske politike EU-a su konkurentnost, sigurnost opskrbe i održivost. Pravna stečevina Zajednice na području energetike obuhvaća pravila i politike, posebice u odnosu na tržišno natjecanje i državne potpore uključujući industriju ugljena, uvjete za ravnopravan pristup resursima za traženje, istraživanje i proizvodnju u sektoru ugljikovodika, unutarnje energetske tržište (otvaranje tržišta električne energije i plina), promicanje obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti, nuklearnu energiju i nuklearnu sigurnost te zaštitu od zračenja. U pogledu međunarodnih ugovora ovo poglavlje sadrži Ugovor o energetskej povelji i srodne instrumente.

Na području **sigurnosti opskrbe** pravna stečevina obvezuje države članice da osiguraju zalihe nafte kroz odgovarajuće kategorije goriva koje odgovaraju 90-dnevnoj prosječnoj godišnjoj potrošnji te da redovito izvješćuju Komisiju o proizvodnji, uvozu i cijenama ugljikovodika. Potrebno je uspostaviti tijelo za upravljanje u kriznim situacijama.

Dovršenje **unutarnjeg energetskeg tržišta** temelji se na pravilima Zajednice o tržišnom natjecanju i državnim potporama. Države članice moraju osigurati postepenu liberalizaciju tržišta električne energije i plina te se držati načela razvidnosti, nediskriminacije, pristupa treće strane, prekograničnog prijenosa, osiguranja opskrbe i održivosti. Potrebno je razdvojiti računovodstvo za djelatnost prijenosa i distribucije. Mora se osigurati pružanje univerzalnih elektroenergetskih usluga, a socijalno osjetljivim kupcima mora biti pružena odgovarajuća zaštita. Mora se odrediti neovisno regulatorno tijelo odgovorno za učinkovito funkcioniranje tržišta. Isto tako neovisni operater prijenosnog sustava (OPS) od jednako je velikog značaja za funkcioniranje unutarnjeg tržišta električne energije i plina.

Državne potpore industriji ugljena mogu se dodjeljivati samo pod posebnim uvjetima.

Promicanje **obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti** podrazumijeva prenošenje pravne stečevine o biogorivima, električnoj energiji iz obnovljivih izvora energije, kogeneraciji visoke učinkovitosti temeljem korisne toplinske potrošnje, unaprjeđenju energetske učinkovitosti u zgradarstvu, energetske usluge i različite druge inicijative. Proizvodi koji koriste električnu energiju moraju udovoljavati zahtjevima eko dizajna, a kućanski uređaji trebaju nositi oznaku energetske učinkovitosti. Potrebno je osnovati provedbeno tijelo, posebice za označavanje i minimalne standarde učinkovitosti. Radi promicanja obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti, države članice mogu sudjelovati u različitim projektima u okviru programa Inteligentna energija u Europi i ostalih programa.

U području **nuklearne energije**, Dobavna agencija Euratoma ima isključivo pravo sklapati ugovore o opskrbi nuklearnim materijalima koji moraju biti notificirani (uz neke izuzetke). Subjekti također moraju posjedovati odgovarajuće evidencijske sposobnosti. Treba osnovati neovisno tijelo za nuklearnu sigurnost u skladu s najboljom praksom EU-a. Rezolucija Vijeća iz 1975. i 1992. godine podupire razvoj zajedničke kulture na području nuklearne sigurnosti. Europsko vijeće neprestano naglašava važnost visoke razine **nuklearne sigurnosti** u zemljama kandidatkinjama. Države članice moraju osigurati zaštitu radnika i stanovništva od rizika od ionizirajućeg zračenja putem usklađivanja s pravnom stečevinom na području **zaštite od zračenja**, a koja pokriva izdavanje odobrenja i informiranje o praksi i operativnoj zaštiti radnika i stanovništva u normalnim okolnostima, strogu kontrolu radioaktivnih izvora, nadzor isporuka i

radioaktivnog otpada, praćenje okoliša, kontrolu zagađenja hrane i odgovarajući okvir za pripremljenost u slučaju nuklearne opasnosti.

II. USKLAĐENOST ZAKONODAVSTVA I SPOSOBNOST PROVEDBE

U ovom su dijelu sažeto prikazane informacije što ih je dostavila Hrvatska i one dobivene tijekom razgovora koji su se vodili na sastancima o analitičkom pregledu.

Hrvatska je naznačila da može prihvatiti pravnu stečevinu koja se odnosi na energetiku od 1. srpnja 2006. Međutim, obzirom da su prema procjeni Hrvatske potrebna znatna ulaganja za usklađivanje s pravnom stečevinom u području zaliha nafte, energetske učinkovitosti u zgradarstvu, učinkovitosti korištenja krajnje energije i energetskih usluga, Hrvatska je navela da očekuje neke poteškoće u provedbi pravne stečevine u tim područjima do dana pristupanja.

II.a. Sigurnost opskrbe

U listopadu 2005. Hrvatska je posjedovala zalihe nafte koje odgovaraju 71,9 dana prosječne dnevne potrošnje prethodne godine. Novim Zakonom o tržištu nafte i naftnih derivata koji je stupio na snagu 1. lipnja 2006. obveza zemlje za čuvanjem zaliha nafte povećana je s 40 na 90 dana do 31. srpnja 2012. Ova se količina može smanjiti do 25% s obzirom na hrvatsku domaću proizvodnju nafte koja ipak opada (kao i proizvodnja plina). Svi uvoznici sirove nafte ili naftnih derivata obvezni su trenutno držati najmanje 20% od količine uvezene u prethodnoj godini. Prema istom zakonu osnovana je Hrvatska agencija za obvezne zalihe nafte i naftnih derivata. Agencija će početi djelovati u prvoj polovici 2007. Do kraja 2012. Agencija će držati sve obvezne nacionalne zalihe dok će se zalihe koje sada drže energetski subjekti (veliki uvoznici nafte i naftnih derivata) moći smanjivati razmjerno povećanju količina zaliha koje drži Agencija.

Hrvatska namjerava nastaviti s donošenjem provedbenih propisa tijekom 2007. godine kako bi postigla potpunu usklađenost u području zaliha nafte. Hrvatska navodi da ne očekuje pravne probleme u prenošenju direktiva 68/414 i 98/93, ali da očekuje financijske poteškoće radi potrebnih ulaganja u skladišne kapacitete.

Nacionalni pravni okvir za mjere ublažavanja posljedica teškoća u opskrbi sirovom naftom i naftnim derivatima je uspostavljen i njime su Vlada i Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva određeni nadležnim tijelima za krizna stanja. Hrvatska namjerava u potpunosti prenijeti odgovarajuću pravnu stečevinu, uključujući donošenje Plana intervencije tijekom 2007.

U području tržišta za uvoz nafte, hrvatski pravni okvir obvezuje uvoznike na dostavu podataka o uvozu Vladi (količina, podrijetlo, cijena i sadržaj sumpora). U području proizvodnje, podnositelji zahtjeva za izdavanje odobrenja za eksploataciju moraju biti registrirani u Hrvatskoj. Kriteriji za odabir ponuditelja uključuju podnositelje zahtjeva s «dobrom reputacijom». Hrvatska namjerava nastaviti donositi propise uključujući novi Zakon o rudarstvu u 2008. kako bi se u potpunosti uskladila s pravnom stečevinom na ovom području.

Još uvijek nije moguće stvarno određivanje cijena nafte prema potpuno slobodnim tržišnim uvjetima te nije osiguran pristup treće strane prijenosu i skladišnim kapacitetima.

Hrvatska je prestala proizvoditi ugljen 1999. Sve svoje potrebe za kamenim ugljenom, lignitom i koksom pokriva uvozom iz trećih zemalja. Hrvatska navodi da neće imati poteškoća u izvješćivanju Zajednice o količinama, kvaliteti (sadržaj, kalorične vrijednosti) i prosječnim cijenama na kvartalnoj osnovi, a da namjerava tijekom 2007. donijeti pravilnik o izvješćivanju o podacima o uvozu sirove nafte i naftnih derivata.

II. b. Unutarnje energetske tržište

Ciljevi hrvatske politike su uspostavljanje otvorenog **tržišta električne energije** u skladu s načelima razvidnosti, nediskriminacije i otvorenosti, osiguranje sigurnosti opskrbe, kvalitete usluga, zaštite potrošača, zaštite okoliša i održivog razvitka uključujući usklađenost s Kyotskim protokolom.

Hrvatski zakonodavni okvir za tržište električne energije pokriva proizvodnju, prijenos, distribuciju, djelatnosti veleprodaje i maloprodaje, uvoz i izvoz, prava i obveze sudionika na tržištu te osnivanje regulatornog tijela. Okvir čine Zakon o energiji, Zakon o tržištu električne energije i Zakon o regulaciji energetskih djelatnosti iz 2001., koji su izmijenjeni i dopunjeni u 2004., Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja iz 2003. i ostalo zakonodavstvo koje pokriva većinu aspekata relevantnih direktiva EU-a, kao što su sustav prijenosa, bilanca i plaćanje, pitanja mreže, uvoz i izvoz, dozvole, distribucija, tarife, povlašteni potrošači, opskrbljivač u nuždi, socijalno osjetljivi kupci, planiranje potražnje, računovodstvene smjernice. Potrebno je uspostaviti sustav jamstva o podrijetlu obnovljivih izvora energije i kogeneracije.

Na području tržišta električne energije Hrvatska se namjerava u potpunosti uskladiti čak i prije pristupanja. Potpuno otvaranje tržišta za sve poduzetnike planira se do 1. srpnja 2007., a za sve kupce do 1. srpnja 2008. S pragom za povlaštenog kupca od 9 GWh, stopa otvorenosti tržišta trenutno iznosi 25%, ali u stvarnosti do sada nije bilo novih povlaštenih kupaca na tržištu zbog nedostatka učinkovitih poticajnih mjera. Sve cijene ostaju regulirane, osim cijena opskrbe povlaštenih kupaca.

Razdvajanjem djelatnosti monopolističkog društva HEP u stopostotnom državnom vlasništvu imovina proizvodnje, prijenosa i distribucije ostala je u općoj vlasničkoj strukturi holdinga HEP Grupe. Prema Zakonu o privatizaciji HEP-a iz 2002. država će zadržati 51% vlasništva HEP-a. Vremenski okvir za privatizaciju HEP-a još nije definiran. Operator prienosnog sustava (HEP OPS) osnovan u travnju 2005. i operater distribucijskog sustava (HEP ODS) koji obavljaju svoju djelatnost od siječnja 2006. i dalje su dio vertikalno integriranog HEP-a, iako su njihove djelatnosti razdvojene u pogledu pravnog statusa, upravljanja i računovodstva. Holding društvo odobrava godišnji financijski plan OPS-a i ODS-a, ali se ne upliće u njihovo dnevno poslovanje. Prema ovom modelu vlasništva imovine, ovisna društva zakupljuju imovinu od vladajućeg društva prema ugovoru na 30 godina. Prema hrvatskome zakonodavstvu Hrvatska energetska regulatorna agencija (HERA) nadležna je za praćenje stvarne neovisnosti OPS-a i ODS-a.

Operator tržišta (HROTE) osnovan u travnju 2005. odgovoran je za donošenje pravila tržišta, organizaciju tržišta te obračunavanje energije uravnoteženja. HROTE sklapa ugovore s povlaštenim proizvođačima energije iz obnovljivih izvora (OIE) i kogeneracije (CHP) te

naplaćuje i odobrava sredstva namijenjena kao poticaji za OIE i CHP. Vlasništvo HROTE-a će se prenijeti iz HEP Grupe na državu. U pripremi su nova pravila tržišta.¹

Tržišta električne energije, plina, nafte i UPP-a nadzire Hrvatska energetska regulatorna agencija (HERA) koja je osnovana 2005. kao nezavisna, autonomna javna ustanova financirana iz 0,06% naknade na prihode energetskih subjekata, iz izdavanja dozvola i ostalih naknada. Zapošljava 34 djelatnika². U tijeku je daljnje zapošljavanje, ali je zapošljavanje novih djelatnika vrlo teško. HERA donosi metodologiju za tarifne sustave, ali stvarne tarifne određuje Vlada³. HERA je ugovorila neke tehničke studije s vanjskim stručnjacima. Ministarstvo obavlja upravni nadzor nad provedbom zakonodavstva i propisa. Nadalje, Državni inspektorat obavlja inspeksijski nadzor nad provedbom zakonodavstva i propisa, tehničkih propisa i sigurnosnih normi.

U području pristupa mreži za prekograničnu razmjenu električne energije, Hrvatska je povezana sa svim svojim susjedima osim s Crnom Gorom, ali OPS još nije donio odgovarajuća pravila o dodjeli i korištenju kapaciteta za prekogranični prijenos⁴. OPS trenutno naplaćuje naknadu za tranzit koja će se ukinuti kada OPS postane član među-OPS kompenzacijskog mehanizma planiranog za 2007.

Gubitci električne energije (tehnički i ne-tehnički gubitci) u distribucijskoj mreži iznosili su 10,5% u prosjeku tijekom posljednje četiri godine. Gubitci prijenosa smanjeni su s 4,8% u 2004. na 3,5% u 2005. zahvaljujući rekonstrukciji mreže i rekonekciji na UCTE (Europska udruga za koordinaciju prijenosa električne energije). Hrvatska namjerava smanjiti ove gubitke što će zahtijevati znatna ulaganja u prijenosnu i distribucijsku mrežu. OPS i ODS moraju podnijeti HERA-i trogodišnje planove za razvoj i izgradnju mreže za prijenos i distribuciju.

U **sektoru plina** ciljevi hrvatske politike obuhvaćaju uspostavu funkcionirajućeg otvorenog tržišta u skladu s unutarnjim tržištem EU-a. Kao članica Energetske zajednice u jugoistočnoj Europi Hrvatska također namjerava razviti regionalnu ulogu, posebice po pitanju UPP-a i plinskih skladišnih kapaciteta. Hrvatska posjeduje proizvodnju domaćeg plina, ali je ona u opadanju te također uvozi plin iz Rusije.

Hrvatski pravni okvir u sektoru plina temelji se na Zakonu o energiji, Zakonu o tržištu plina, Zakonu u regulaciji energetskih djelatnosti, Zakonu o zaštiti tržišnog natjecanja i različitim provedbenim propisima koji pokrivaju većinu aspekata relevantnih europskih direktiva, kao što su prijenos i funkcioniranje mreže, distribucija, veleprodaja, povlašteni potrošači, pristup treće strane, izvoz, skladištenje, dozvole, tarife, obveze potrošačkih usluga, sigurnost opskrbe i hitne mjere. U cilju potpunog usklađivanja u tijeku je daljnja izrada izmjena i dopuna Zakona o tržištu plina, kao i provedbenih propisa planiranih za 2007. Posebice, potrebno je regulirati sektor distribucije plina, djelatnost skladištenja plina i terminala UPP-a. Nadalje, još uvijek ne postoje odgovarajuće odredbe o pravu pristupa treće strane, obveze prekidivih usluga te metodologije za dodjelu kapaciteta i mehanizmi rješavanja zagušenja. U vezi režima koncesija, Zakon trenutno predviđa odobrenja i natječaje na ravnopravnim osnovama s dugoročnim ugovorima (15-30 i 20 godina).

¹ Nova pravila tržišta stupila su na snagu 1. siječnja 2007.

² Povećan je broj na 37 od 1. siječnja 2007.

³ Četiri nove tarifne metodologije bez visine tarifnih stavaka stupile su na snagu u siječnju 2007.

⁴ Odgovarajuća pravila stupila su na snagu 1. siječnja 2007.

Stvarno tržište veleprodaje još ne postoji jer društvo INA drži monopol kao jedini proizvođač, dobavljač i uvoznik u zemlji. INA je djelomično privatizirana 2003. (25% plus 1 dionica), ali za sada država ostaje većinski vlasnik što će se možda smanjiti na najmanje 25% plus 1 dionicu. Po zakonu računovodstvo svake od ovih djelatnosti treba biti razdvojeno. Hrvatska očekuje da će projekti novih plinovoda donijeti dodatne dobavljače. Sustav prijenosa u posjedu je i obavlja ga društvo Plinacro u državnom vlasništvu. Postoji 38 uglavnom malih distributera plina, većina kojih su dio komunalnih poduzeća koje također nude različite druge usluge.

Kako je gore opisano za sektor električne energije, regulator HERA utvrđuje metodologiju tarifnog sustava za plin, ali stvarne tarife određuje Vlada. Isto tako, Ministarstvo je odgovorno za upravni nadzor, dok Državni inspektorat ima zadatak inspeksijskog nadzora nad provedbom zakonodavstva i propisa.

U području međunarodnih ugovora koji se odnose na trgovinu energijom, pristup tržištu i prekogranični tranzit, Hrvatska je ratificirala Ugovor o Energetskoj povelji (ECT) i odgovarajuće protokole i njegove izmjene i dopune te aktivno pridonosi njegovom funkcioniranju. Hrvatska prihvaća sve investicijske mjere ECT-a povezane s trgovinom. Njezin pravni okvir ne razlikuje domaće od stranih ulagatelja.

II.c. Državne potpore

Kako u Hrvatskoj više nema industrije ugljena nisu podneseni zahtjevi za odobravanje državnih potpora u sektoru rudarstva prema Zakonu o državnim potporama, niti se ne očekuju takvi zahtjevi u budućnosti.

II.d. Energija iz obnovljivih izvora

Hrvatska je uspostavila osnovni zakonodavni okvir za promidžbu obnovljivih izvora energije (OIE) donošenjem revidiranog zakonodavstva o tržištu električne energije i Zakonom o Fondu za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. Zakon o energiji definira uporabu energije iz obnovljivih izvora nacionalnim interesom Republike Hrvatske.

Međutim, još treba donijeti specifično zakonodavstvo za promidžbu obnovljivih izvora. Odredbe o mehanizmima potpore za obnovljive izvore energije su u izradi. Hrvatska namjerava uvesti sustav zasnovan na poticanju proizvedene električne energije iz obnovljivih izvora i kogeneracije (*feed-in tariff system*).

U hrvatskoj proizvodnji električne energije iz obnovljivih izvora energije dominiraju uglavnom hidroelektrane s manjim udjelom energije vjetra, solarne energije i biomase. Hrvatska još nije utvrdila ciljani iznos povećanja udjela električne energije iz obnovljivih izvora u ukupnoj potrošnji električne energije, ali Nacrtom uredbe predviđeno je povećati udio električne energije iz poticanih obnovljivih izvora energije s 0,8% u 2004. na oko 5,8% u 2010. Kod odobravanja poticaja, Hrvatska ne uzima u obzir električnu energiju iz OIE-a iz velikih hidroelektrana (kapaciteta od 10 MW ili više). Međutim, Hrvatska navodi da ako uključi velike hidroelektrane temeljem njihove prosječne desetgodišnje proizvodnje (6092 GWh), udio električne energije iz OIE-a u Hrvatskoj u 2005. iznosio bi 34,7%, a predviđa se njegovo povećanje na 36,0% u 2010. S obzirom na vrlo kratko vrijeme za provedbu mehanizma poticaja, Hrvatska smatra da nije realno definirati ambiciozniji cilj od 5,8% udjela električne energije proizvedene iz poticanih OIE-a do 2010.

Uredba o kvaliteti biogoriva definira biogoriva i uspostavlja nacionalni okvirni cilj od 5,75% udjela biogoriva u ukupnoj godišnjoj potrošnji benzina i dizela do kraja 2010. Kako bi se u potpunosti uskladila, Hrvatska namjerava donijeti zakon o biogorivima u 2008. Hrvatska namjerava povećati domaću proizvodnju biogoriva te kontinuirano obrazuje i daje stručnu potporu poljoprivrednicima.

Operator tržišta prima relevantne podatke, ali još ne postoji pravna osnova za izdavanje certifikata za jamstva o podrijetlu. Razvija se privremeni sustav jamstva podrijetla.

U području administrativnih kapaciteta Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva i regulator tržišta HERA odgovorni su za promidžbu obnovljivih izvora.

II.e. Energetska učinkovitost

Hrvatska je svjesna značaja energetske učinkovitosti kao sastavnog dijela upravljanja potrošnjom i počela je rješavati većinu pitanja pokrivenih Direktivom o učinkovitosti korištenja krajnje energije i energetskim uslugama iz 2006., a koju namjerava u potpunosti prenijeti 2008. Zakonodavstvo koje pokriva veći dio pravne stečevine u području energetske učinkovitosti je doneseno ili se izrađuje. Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost dodjeljuje poticaje za projekte na osnovu javnih natječaja. Hrvatska još nije uspostavila nacionalni cilj uštede, akcijski plan energetske učinkovitosti ili redoviti sustav revizije energetske intenzivnih industrija. Hrvatska navodi da bi poteškoće u provedbi direktive o energetskim uslugama mogle proizići jedino iz nastalih financijskih troškova.

Kombinirana proizvodnja toplinske energije i energije komunalnih usluga i industrije dosegla je ukupni instalirani kapacitet od 713 MW do 2004., a što odgovara 15,6% ukupnih instaliranih kapaciteta. Centralizirani toplinski sustavi postoje u Zagrebu, Osijeku i Sisku. Sveukupni potencijal kogeneracije ispituje se u studiji čija je izrada u tijeku.

Relevantne osnovne odredbe za visoku učinkovitost kogeneracije uključene su u gore opisanom zakonodavstvu o hrvatskom tržištu električne energije koje definira kogeneraciju kao nacionalni interes; Zakon o tržištu električne energije, Zakon o proizvodnji, distribuciji i opskrbi toplinskom energijom te odluka o naknadi za spajanje na mrežu. Specifično provedbeno zakonodavstvo je u izradi. Glavni program potpora predviđen za visoko učinkovitu kogeneraciju financirat će se iz naknade sadržane u cijeni energije (*feed-in tariff*). Mikro CHP pogoni dobivaju povlaštenu status u vezi potrebnih očuvanja primarne energije u skladu s Direktivom 2004/8/EZ-a. Privremeni sustav izdavanja certifikata za jamstva o podrijetlu je u razvoju.

Toplinska zaštita i ušteda energije u zgradarstvu regulirane su Zakonom o gradnji iz 2004. i dvama tehničkim propisima koji samo djelomično pokrivaju obnovljive izvore energije, pasivne sustave, orijentaciju zgrada te certifikate energetske učinkovitosti za nove zgrade, dok nisu pokriveni klimatizacija, osvjetljenje, redovita kontrola kotlova i sustava za kondicioniranje zraka, kao i zahtjevi vezani uz kvalifikacije i osposobljenost inspektora. Hrvatska navodi da namjerava prenijeti članke 3., 4., 5. i 6. Direktive o energetske učinkovitosti u zgradarstvu u 2008. godini, dok do kraja 2011. planira potpuno prenijeti i provoditi članke 7., 8., 9. i 10. Direktivom je za države članice predviđeno dodatno razdoblje od tri godine za punu primjenu odredbi o certifikatima energetske učinkovitosti (članak 7.), kontroli kotlova (članak 8.) i sustava za kondicioniranje zraka (članak 10.). Hrvatska je upoznata sa Zajedničkim programom (*Concerted Action*) za energetsku učinkovitost zgrada,

platformom koju financira EU za razmjenu iskustava između država članica u provedbi Direktive o energetske učinkovitosti u zgradarstvu.

U području označavanja Zakon o energiji propisuje obvezno označavanje energetske učinkovitosti svih električnih kućanskih uređaja. Pravilnikom iz studenog 2005. prenesene su sve relevantne odredbe direktiva EU-a. U tijeku su aktivnosti na podizanju svijesti. Jedini ispitni laboratorij za ispitivanje energetske učinkovitosti kućanskih uređaja u Hrvatskoj dio je privatne tvornice Končar – Kućanski aparati. Opremljen je samo za ispitivanje električnih pećnica. Država nema laboratorija za ispitivanje energetske učinkovitosti kućanskih uređaja.

Prenošenje Okvirne direktive o ekodizajnu iz 2005. i Direktive o učinkovitosti prigušnica za fluorescentnu rasvjetu planira se u 2008. Provedbene direktive o toplovodnim kotlovima, hladnjacima i ledenicama prenesene su uključujući i ocjenu sukladnosti akreditiranih tijela i nadzor nad tržištem od strane Državnog inspektorata.

Hrvatska je potpisala Memorandum o razumijevanju sa Zajednicom o sudjelovanju u programu Inteligentna energija u Europi (IEE) u ožujku 2006. Pripreme novog Memoranduma o razumijevanju za nasljednika IEE II u tijeku su u Komisiji. Od 1997. Hrvatska provodi desetak sličnih programa. Hrvatska ne sudjeluje u programu «Energy Star», dragovoljnom programu označavanja uredske opreme koji zajednički provode EZ i US, ali namjerava prenijeti sporazum-slijednik ovog programa do 2008.⁵

U području administrativnih kapaciteta glavne odgovornosti za energetske učinkovitost povjerene su Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva, ostale Ministarstvu zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva i drugim tijelima. Hrvatska razmatra mogućnost osnivanja središnje agencije za pitanja energetske učinkovitosti te je identificirala potencijal za osnivanje lokalnih agencija i projekata za promociju energetske učinkovitosti.

II.f. Nuklearna energija

Trenutno ne postoje nuklearna postrojenja ili instalacije u jurisdikciji Republike Hrvatske, ali hrvatska elektroprivreda HEP suvlasnik je s 50% udjela u Nuklearnoj elektrani Krško smještenoj u Sloveniji. U Hrvatskoj ne postoje osobe ili subjekti koji ulaze u djelokrug poglavlja VI. Ugovora o Euratomu, i stoga ne postoje ugovori o transakcijama nuklearnim gorivom. Na teritoriju Hrvatske ne postoje posebni fisibilni materijali ili obogaćeni uranij osim malih količina od manje od jedne tone osiromašenog uranija koji se koristi za štitove od gama zračenja, kako u medicini tako i u industrijskoj primjeni. Niska i srednja razina radioaktivnog otpada privremeno se skladišti na dvije lokacije u Zagrebu koje su povezane s Institutom Ruđer Bošković i Institutom za medicinska istraživanja, od kojih je potonji zatvoren te ne posjeduje dozvolu. Izvorni materijali u Institutu za medicinska istraživanja iz prošlih djelatnosti kondicionirani su i osigurani te pripremljeni za transport na novo središnje odlagalište kada će biti izgrađeno. Planira se izgradnja odlagališta radioaktivnog otpada, ali Vlada još nije donijela konačnu odluku o njegovoj lokaciji.

Hrvatska dijeli sa Slovenijom odgovornost oko razgradnje i upravljanja otpadom u vezi Nuklearne elektrane Krško. Prema sporazumu iz 2003. između dvaju suvlasnika, potrebno je uspostaviti posebni fond iz kojega će Hrvatska pokriti svoj dio obveza za dodjelu svih

⁵ Novi program Energy Star stupio je na snagu 29. prosinca 2006.

potrebnih financijskih sredstava u taj fond i osnivanje odgovarajućeg sustava kontrole kako bi se osiguralo da se prikupljena sredstva troše samo za dogovorene namjene.

Hrvatska navodi da njezini administrativni kapaciteti nisu dovoljni za provedbu svih obveza, uključujući odredbe Ugovora o Euratomu i da ih treba ojačati. Državni zavod za nuklearnu sigurnost (DZNS) je regulatorno tijelo odgovorno za nuklearna pitanja. DZNS je nadležan za nuklearne djelatnosti i postrojenja, kontrolira nuklearne materijale, izdavanje dozvola, inspekcijske poslove, pripravnost za slučaj nuklearne opasnosti, nezakonitu trgovinu nuklearnim materijalima, neširenje nuklearnog oružja i međunarodnu suradnju na ovim područjima. Otkad je osnovan u lipnju 2005. popunjeno je 12 od 18 radnih mjesta. DZNS se financira iz državnog proračuna i izravno je odgovoran Vladi koja također imenuje ravnatelja i njegove pomoćnike.

Odgovornosti regulatora utvrđene su Zakonom o nuklearnoj sigurnosti iz 2003. Zakonom o odgovornosti za nuklearnu štetu iz 1998. i Pravilnikom o kontroli nuklearnog materijala i posebne opreme iz 2005.

U području zaštitnih mjera, Hrvatska je ratificirala Ugovor o neširenju nuklearnog oružja i ima ugovor o zaštitnim mjerama s IAEA uključujući dodatne protokole koji su na snazi.

Hrvatska je članica međunarodne Konvencije o nuklearnoj sigurnosti, Zajedničke konvencije o sigurnosti zbrinjavanja istrošenog goriva i sigurnosti zbrinjavanja radioaktivnog otpada te nekoliko ostalih ugovora. Ima bilateralne ugovore s Mađarskom i Slovenijom o pravodobnoj razmjeni informacija u slučaju radiološke opasnosti te pregovara o takvom ugovoru s Italijom.

II.g. Nuklearna sigurnost i zaštita od zračenja

Detaljni pravni okvir koji pokriva većinu pitanja nuklearne sigurnosti i zaštite od zračenja prema pravnoj stečevini Zajednice postoji u Hrvatskoj te se sastoji uglavnom od Zakona o zaštiti od ionizirajućeg zračenja i sigurnosti izvora ionizirajućeg zračenja iz 2006., Zakona o sanitarnoj inspekciji i velikog broja pravilnika. Ne postoje posebne odredbe o kontroli isporuka radioaktivnog otpada. Samo su neki granični prijelazi opremljeni ograničenim brojem uređaja za mjerenje radioaktivnosti. Uzimaju se uzorci pošiljaka hrane te šalju ovlaštenim laboratorijima na ispitivanje. Kako bi postigla potpunu usklađenost Hrvatska priprema izmjene i dopune te donošenje novih provedbenih propisa koje planira donijeti tijekom 2007.

Iz povijesnih razloga su regulatorne funkcije podijeljene između dva tijela: Državnog zavoda za zaštitu od zračenja (DZZZ) i Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi. Regulatorno tijelo je odgovorno za sigurnost uporabe izvora ionizirajućeg zračenja, zaštitu od zračenja, gospodarenje radioaktivnim otpadom, uvozom, izvozom, transportom i skladištenjem radioaktivnog materijala, pripremljenost za slučaj radiološke opasnosti i redovito osposobljavanje. Hrvatska navodi da nadležno tijelo nema dovoljno zaposlenih, samo osam od predviđenih 14 mjesta je popunjeno u Državnom zavoda, a samo dva inspektora u Ministarstvu. Državni se zavod financira iz proračuna te je izravno odgovoran Vladi koja imenuje ravnatelja.

Hrvatska je svjesna da nema posebnog propisa koji bi pokrивao kontrolu visokoaktivnih zatvorenih izvora. Međutim, velik dio odgovarajuće pravne stečevine prenesen je u

nacionalno zakonodavstvo osim nekih odredbi kao što su prethodno odobravanje prakse koja se odnosi na rukovanje izvorima koji se više ne koriste. Postoji evidencija izvora koja pokriva sve registrirane medicinske i industrijske izvore. Sigurni povrat istrošenih izvora regulirat će se zakonom koji je trenutno u pripremi. Tekući radioaktivni otpad proizveden radi uporabe u otvorenim izvorima odjela nuklearne medicine pušta se u zasebne odvodne sustave te skladišti u bazenima (*decay tanks*) u bolnicama dok njihova aktivnost ne padne ispod razine izuzeća. Kruti radioaktivni otpad, uključujući istrošene zatvorene izvore, transportira se u skladište Instituta Ruđer Bošković.

Nacionalni plan u slučaju nuklearne opasnosti i određivanje odgovornosti u takvim situacijama treba izraditi.

Hrvatska redovito šalje podatke iz svoje nacionalne mreže praćenja doza zračenja sustavu Europske platforme za razmjenu radioloških podataka (EURDEP).

Sporazum ECURIE o razmjeni informacija u slučaju radiološke opasnosti sa Zajednicom još nije potpisan, ali na praktičnoj razini Hrvatska sudjeluje u aktivnostima EU-a vezanima u pripreme u slučaju radiološke opasnosti.

III. OCJENA STUPNJA USKLAĐENOSTI I PROVEDBENIH KAPACITETA

Sveukupno gledano, Hrvatska je ostvarila zadovoljavajuću razinu usklađenosti u ovom poglavlju te bi trebala biti sposobna ostvariti ambiciozni plan daljnjeg usklađivanja. To će zahtjevati značajne napore u mnogo podsektora u poglavlju energetike, posebice izgradnju zaliha nafte u rokovima, daljnje usklađivanje u području energetske učinkovitosti, energetske učinkovitosti zgrada i promicanju obnovljivih izvora energije. Otvaranje tržišta električne energije i plina treba nastaviti u skladu s hrvatskim planovima. Administrativne kapacitete treba jačati u svim podsektorima kako bi se osigurala učinkovita provedba.

III.a. Sigurnost opskrbe

Hrvatska treba nastaviti usklađivanje s pravnom stečevinom na području ugljikovodika kao što je planirano. Potrebno je posvetiti daljnju pažnju planu formiranja zaliha nafte u visini od devedesetodnevne potrošnje do 2012.

Hrvatska treba uspostaviti plan hitnih mjera za sektor ugljikovodika. Treba osigurati trećoj strani pristup opremi za prijenos i skladištenje. Cijene treba određivati stvarno prema slobodnim tržišnim uvjetima. Hrvatska također treba uskladiti Zakon o rudarstvu s pravnom stečevinom, uključujući postupak natječaja. Nadležna tijela trebaju biti sposobna zadovoljiti sve zahtjeve za obavljanjem Zajednice do pristupanja, ali se za to trebaju pripremiti.

III.b. Unutarnje tržište energije

Hrvatska je postigla dobru razinu pravne usklađenosti na području unutarnjeg tržišta za električnu energiju osim prekogranične razmjene. Potreban zakonodavni okvir postoji. Međutim, u stvarnu i potpunu liberalizaciju tržišta električne energije uključujući učinkovit pristup treće strane kako je previđeno do 2008. još treba uložiti znatne napore te bi se u praksi mogla pokazati teškom prema previđenom tržišnom modelu. Iako države članice

moгу odabrati različite modele za postizanje ciljeva Direktive 2003/54, ipak će biti potrebno osigurati učinkovito razdvajanje funkcija. Model zakupa imovine s posebnim tržišnim operatorom kojega je Hrvatska odabrala, iako je vjerojatno u skladu s pravnom stečevinom, neuobičajeno je rješenje. Hrvatska treba osigurati da okvir za dodjeljivanje i korištenje prekograničnih kapaciteta prijenosa bude operativan i u skladu sa zahtjevima pravne stečevine.

Gubitci električne energije znatno su iznad prosjeka EU-a i Hrvatska mora poduzeti mjere kako bi riješila ovo pitanje.

Hrvatska je postigla dobru razinu usklađenosti u području unutarnjeg tržišta plina. Međutim, ne postoji stvarno tržište veleprodaje, a stvarna i potpuna liberalizacija, uključujući učinkoviti pristup treće strane, još zahtjeva znatne napore.

Hrvatska treba usvojiti odgovarajuće odredbe o brojim pitanjima kao što su skladištenje plina, djelatnosti terminala UPP-a, pravo pristupa treće strane, obveze prekidive usluge i metodologije za dodjelu kapaciteta i mehanizme rješavanja zagušenja. Režim koncesija treba uskladiti s pravnom stečevinom koja, iako dozvoljava postupak natječaja ako je to nužno, ovlašćivanje tretira kao standardni postupak.

U području administrativnih kapaciteta novo regulatorno tijelo HERA treba konsolidirati svoje kapacitete tako da se neće trebati oslanjati na vanjske stručnjake koje treba uključivati u programe obučavanja. Odluke o tarifama treba donositi regulator, a ne Vlada.

U područja međunarodnih ugovora Hrvatska se uskladila s Ugovorom o Energetskoj povelji.

III.c. Državne potpore

Zakonodavstvo o državnim potporama u Hrvatskoj bi se primjenjivalo na industriju ugljena. Kako u Hrvatskoj više nema aktivnosti na području industrije ugljena, ovaj sektor ne predstavlja problem.

III.d. Obnovljiva energija

Hrvatska treba nastaviti provoditi program usklađivanja u području obnovljivih izvora energije (OIE) prema planu, a općenito treba razvijati svoj potencijal za OIE. U području promicanja biogoriva predviđeno je postizanje potpune usklađenosti u 2007. Kako bi se uskladila s Direktivom 2001/77/EZ-a, Hrvatska je postavila ambiciozni cilj za povećanje udjela električne energije iz obnovljivih izvora u ukupnoj potrošnji električne energije te uključivanje svih hidroelektrana bez obzira na veličinu.

III.e. Energetska učinkovitost

Hrvatska ima konzistentan radni plan daljnjeg usklađivanja s pravnom stečevinom na području energetske učinkovitosti kojega se treba držati. Bit će potrebno posvetiti daljnju pozornost potpunoj provedbi Direktive o učinkovitosti korištenja krajnje energije i energetskim uslugama. Posebice, Hrvatska treba postaviti cilj uštede od 1% godišnje te izraditi akcijski plan energetske učinkovitosti.

U području kogeneracije (CHP) Hrvatska nije još u potpunosti usklađena, ali je pokazala jasno razumijevanje zahtjeva EU-a te navedeni pristup zadovoljava. Hrvatska treba nastaviti s izradom potrebnih provedbenih propisa uključujući jamstva podrijetla. Nadalje, treba završiti studiju svojega nacionalnog potencijala CHP-a, identificirati i ukloniti administrativne prepreke za CHP te promovirati visoko učinkoviti CHP.

Hrvatska je usklađena s Direktivom o energetskej učinkovitosti u zgradarstvu u mjeri da njezino sadašnje zakonodavstvo djelomično pokriva obnovljive izvore energije, pasivne sustave, orijentaciju zgrada i certifikate o energetskej učinkovitosti za nove zgrade. Dok Direktiva predviđa dodatno razdoblje od tri godine za provedbu odredbi o certifikatima energetske učinkovitosti za države članice, bit će potrebno posvetiti dodatnu pažnju pravovremenoj primjeni Direktive o kontroli kotlova i sustava za kondicioniranje zraka.

Hrvatska je usklađena s direktivama EU-a o označavanju energetskeih proizvoda. Kako je ovo zakonodavstvo tek nedavno stupilo na snagu potrebno je nastaviti s mjerama podizanja svijesti.

Budući da je već usklađena s većinom starijih direktiva o najmanjim zahtjevima za energetske učinkovitost, Hrvatska mora prenijeti Okvirnu direktivu o ekodizajnu i Direktivu o prigušnicama za fluorescentnu rasvjetu.

Hrvatska će biti pozvana da ratificira Memorandum o razumijevanju za sudjelovanje u programu Inteligentna energija u Europi II čim završe unutarnje pripreme Komisije, a nakon završetka pregovora pristupanju novom programu Energy Star.

U području administrativnih kapaciteta Hrvatska treba povećati kapacitete laboratorija za provjeru točnosti informacija s oznake.

III.f. Nuklearna energija

Administrativne strukture i zakonodavni okvir za provedbu pravne stečevine o nuklearnoj energiji uglavnom su spremni u Hrvatskoj. Ne očekuju se poteškoće kako bi Hrvatska u potpunosti udovoljila zahtjevima u području Dobavne agencije Euratoma do pristupanja. Kao potpisivanja Ugovora o Euratomu, Hrvatska će trebati povjeriti određene zadatke ovlaštenom tijelu te pripremiti nacionalno izdvajanje za Dobavnu agenciju Euratoma. Regulatorno tijelo DZNS nema dovoljno zaposlenika te ga treba ojačati.

Uspostavljanje i upravljanje posebnim fondom za razgradnju Nuklearne elektrane Krško u zajedničkom vlasništvu treba provesti u skladu s preporukom Komisije o upravljanju financijskim sredstvima za razgradnju nuklearnih postrojenja, istrošenih goriva i radioaktivnog otpada. Posebice, razdvojeni fondovi s odgovarajućom kontrolom razumne uporabe trebaju biti preporučena opcija za sva nuklearna postrojenja. Financijska sredstva treba koristiti samo za svrhu za koju su prikupljena i njima treba upravljati s osobitom pažnjom u smislu transparentnosti.

III.g. Nuklearna sigurnost i zaštita od zračenja

U području nuklearne sigurnosti i zaštite od zračenja u Hrvatskoj je na snazi detaljno zakonodavstvo o većini aspekata relevantne pravne stečevine, ali koje nije u potpunosti usklađeno. Zemlja treba nastaviti usklađivati zakonodavstvo izradom i donošenjem

preostalih provedbenih propisa prema novom Zakonu o zaštiti od ionizirajućeg zračenja i sigurnosti izvora ionizirajućeg zračenja planiranim za 2007., u potpunosti prenijeti direktive o isporukama radioaktivnog otpada te pripremljenosti u slučaju radiološke opasnosti te donijeti nacionalni plan u slučaju nuklearne opasnosti i uredbu o raspolaganju radioaktivnim otpadom. Hrvatskoj se nadalje daje potpora za daljnje opremanje graničnih prijelaza i ulaznih točki uređajima za mjerenje radioaktivnosti.

Regulatorno tijelo, odnosno i Državni zavod za zaštitu od zračenja, i Ministarstvo zdravstva nemaju dovoljno zaposlenih i treba ih ojačati. Potrebno je pojasniti podjelu nadležnosti, posebice u pitanju pripremljenosti u slučaju nuklearne opasnosti (tko radi što u slučaju opasnosti), nezakonitog trgovanja i inspekcija. Hrvatskoj se daje potpora da razmotri učinkovitost koju bi mogla postići jednostavnijim organiziranjem administrativnih struktura za nuklearnu energiju, nuklearnu sigurnost i zaštitu od zračenja.

Vezano uz sigurnosti Hrvatska će trebati poduzeti administrativne korake potrebne za usklađivanje sa zaštitnim mjerama predviđenima Glavom II., Poglavljem VII. Ugovora o Euratomu i Uredbom 302/2005 s učinkom odmah po pristupanju. Hrvatska također treba započeti pripreme nacionalnih postupaka za pristupanje INFCIRC/193 i njegovom Dodatnom protokolu te istovremenoj suspenziji ugovora s IAEA-om uključujući Protokol o malim količinama, što treba učiniti u kratkom vremenu nakon pristupanja.

IV. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

S obzirom na gore navedeno, a posebno na nalaze izložene u dijelu III., smatra se da je Hrvatska dovoljno pripremljena za pregovore o ovome poglavlju. Stoga Komisija preporučuje otvaranje pristupnih pregovora s Hrvatskom o poglavlju energetike.